

स्त्री-पुरुष मैत्री काय देते?

लग्न ही तशी अनैसर्गिक गोष्ट! कामभावना, मातृत्व, शिशुसंगोपन या नैसर्गिक गोष्टी जरी विवाहांतर्गत कुटुंबामध्ये येत असल्या, तरी एक स्त्री-एक पुरुष यांची कुटुंबव्यवस्था ही कमी नैसर्गिक आणि जास्त सामाजिक-कायदेशीर संस्था आहे.

त्यामुळे, लग्नांतर्गत नातेसंबंध उत्तम असणे आणि ते आयुष्यभर उत्तम राहणे, ही अपोआप साधली जाणारी गोष्ट नाही. त्यासाठी जाणीवपूर्वक प्रयत्न करावे लागतात. शारीरिक आणि बौद्धिक कष्ट घ्यावे लागतात.

लग्न या अनुभवाबद्दल विचार करायचा झाला, तर लग्नात आपला 'जोडीदार' ही व्यक्ती आपल्या व्यक्तित्वाला पूरक आहे का, ते फारसे बघितले जात नाही. बहुतेक वेळा लग्न हा एक सामाजिक व्यवहार असतो. दोन कुटुंबे, त्यांचे सामाजिक स्तर, आर्थिक स्तर, जाती, वधू-वरांचे 'दिसणे', एकमेकांना 'साजेसे' असणे महत्वाचे ठरते. त्या तुलनेने मैत्री ही जास्त जवळची असते. जर अशी मैत्री भिन्नलिंगी असेल, तर त्यात नैसर्गिक आकर्षणाचा भाग असल्यामुळे आणखी काही वेगळे पैलू दिसतात, त्यामुळे स्त्री-पुरुष मैत्रीचे फायदे, तोटे दोन्हीही, समलिंगी मैत्रीपेक्षा जास्त असतात. या मैत्रीचा आवाका जास्त मोठा असतो.

निखळ मैत्री हवी

लग्नानंतरच्या स्त्री-पुरुष मैत्रीमध्येही अनेक पैलू येतात. लग्न झालेल्या स्त्रीच्या आयुष्यात पुरुष मित्राचे असणे आजही फारसे समाजमान्य स्वीकारार्ह नाही. अशी मैत्री ही शरीरसंबंधापर्यंत जाणार आणि संसाराची तूट-मोड त्यामुळे होणार, अशी शक्यता यामध्ये कायम गृहित धरली जाते. त्यामुळे अशा मैत्रीकडे पहिल्यापासूनच संशयी नजरेने बघितले जाते आणि त्यावर बंधने घातली जातात. अशा संशय आणि बंधनातून विवाहबाह्य भिन्नलिंगी मैत्री नकळत 'प्रेमा'पर्यंत पोचवायला समाज, कुटुंबीय इ. मंडळी अजाणतेपणाने हातभार लावतात. त्यामुळे त्या तिघांनाही असुरक्षित, इमोशनली इनसिक्यूरर्ड वाटायला लागते. त्यांच्या वैयक्तिक आणि सामाजिक नातेसंबंधावर याचा दुष्परिणाम दिसायला लागतो.

श्रीमती. मनीषा सबनीस

संपर्क : +९१-९८८१२५३८८३

www.manthanskillsdeveloper.com

<https://www.facebook.com/Manthan-Skills-Developer-1166722530037305/>

अशा वेळी स्त्री-पुरुष मैत्रीचा सकारात्मक परिणाम मिळवून नकारात्मक परिणाम टाळायला शिकणे हे फार महत्वाचे नि अवघड काम असते. एकतर अशी नाती आपल्या आधीच्या पिढीत फारशी नाहीत, त्यामुळे ती निभावण्याची तयार उत्तरे, मळलेले रस्ते आपल्याला उपलब्ध नाहीत. आपल्यालाच ती चुकत-माकत शोधायची आहेत. आज ऑफिसच्या किंवा अन्य कामांसाठी एकत्र येऊन स्त्री-पुरुष सहकारी-मैत्री समाजाने स्वीकारली आहे. मात्र, निव्वळ समान आवड या निकषावर उभी राहिलेली स्त्री-पुरुष मैत्री आजही स्वीकारार्ह नाही.

कशी निभवायची असतात अशी नाती? कसा सांभाळायचा त्यातला तोल? स्वानुभव सांगायचा झाला, तर लग्नाआधीपासून मुलगे-मुली दोघांशीही सहज वागणे मला जमत होते. एकत्र सहली, नाटके, खेळ, अन्य उपक्रम करण्याची सवय होती. बोलण्या-ऐकण्याची, गंभीरपणे चर्चा करण्याची आवड होती. पटले, आवडले तर मनापासून त्यात उतरायची पद्धत होती आणि 'मित्र' असण्यावर घरची बंधने नव्हती.

लग्नानंतर संसारात बुडण्याची पहिली ५-१० वर्षे सोडल्यानंतर, वयाच्या तिशी-पस्तिशीत पुन्हा जुने, आवडीचे काही हळूहळू करायला सुरुवात केली. तेव्हा पुन्हा काही पुरुषांशी वैचारिक देवाणघेवाणीला सुरुवात झाली. नोकरीच्या निमित्ताने, मैत्रिणींचे मित्र या नात्याने, काही पुरुषांशी नव्याने ओळख झाली, काहींशी घट्ट मैत्री झाली. सूर एकदमच जुळून गेले.

हे सगळे अर्थातच एका रात्रीत झाले नाही. हा सगळा एक प्रवास होता आणि या संपूर्ण प्रवासाचा दूरस्थ साक्षीदार माझा नवरा होता. नवरा-बायकोचे आमचे नाते नेहमी पारदर्शी राहिले आहे. दिवसाकाठच्या सगळ्या घडामोडी त्याला सांगणे ही माझी जुनी सवय आहे. त्यामुळे नव्याने आयुष्यात उगवलेले पुरुष त्यांचे नि माझे वाढत जाणारे नाते याची स्पष्ट कल्पना नव-याला होती.

मित्रच, प्रियकर नव्हे!

हे पुरुष माझे मित्र होते. त्यांचे नि माझे वन-टू-वन नातेसंबंध होते. ते माझे मित्र होते. फारतर प्रिय मित्र होते; पण प्रियकर नव्हते. त्यामुळे शरीरसंबंधांचा प्रश्न कधी उद्भवला नाही. मोहाचे चुटपुटते क्षण कधी आलेच नाहीत, तसे म्हणणे मानभावीपणाचे ठरेल; पण त्या क्षणांचे अस्तित्त्व कल्पनेतील आणि क्षणभंगुर होते आणि तेही मी नव-याशी शेअर केले होते. त्याची

श्रीमती. मनीषा सबनीस

संपर्क : +९१-९८८१२५३८८३

www.manthanskillsdeveloper.com

<https://www.facebook.com/Manthan-Skills-Developer-1166722530037305/>

होणारी चिडचिड, त्रागा, तीव्र प्रतिक्रिया मला समजत होती. त्याचे ते मूड्स संपेपर्यंत मी शांत नि ठामपणाने त्याच्याबरोबर होते. आपले नवरा-बायकोचे नाते हे माझ्या प्राधान्यक्रमातील प्रथम स्थानावरचे नाते आहे नि ते तसेच कायम राहणार आहे; हे मी त्याला सांगत राहात होते, कृतीतून दाखवून देत होते, सर्वतोपरी त्याच्यापर्यंत पोचवत होते. त्यामुळे माझ्या पुरुष-मैत्रीवर नेहमीच चर्चा घडत होत्या आणि आम्हीही घडत होतो.

माझ्या मित्रांबरोबर मी घालवलेला वेळ, मारलेल्या गप्पा, केलेली कामे, बघितलेली वेगवेगळी स्थळे, नाटक, सिनेमे, पुस्तके, राजकारण, इ. विषयांवर अटीतटीने केलेल्या चर्चा, या सगळ्यांमधून मला मिळत असलेली उर्जा, मानसिक बळ, आनंद, शांतता, खुशी या सगळ्यांचा ओघ शेवटी माझ्या नवऱ्याकडे, माझ्या कुटुंबाकडेच वळत होता. माझे बारीक-सारीक ताण, कटकटी, कंटाळा, फ्रस्ट्रेशन, वांझोट्या चिडचिडी, त्रागा तर अशा मित्रांबरोबरच्या वेळांमध्ये वाहून जातच होते आणि वर हसरा चेहरा आनंदी मूड, नव्या योजना, नवी उमेद, सकारात्मक विचार यांचा बोनस मिळत होता. हा बोनस मला आमचे नवरा-बायकोचे नाते अधिक बळकट करण्यासाठी, त्याचे बदलते मूड्स सांभाळण्यासाठी, घरगुती अडीअडचणी सोडविण्यासाठी उपयोगी पडत होता.

मित्रांबरोबरचे शेअरिंग कितीही वेगळ्या घटकांबद्दलचे आणि कितीही खोल, मनापासूनचे वगैरे असले, तरी माझ्या आयुष्यामधले एकूण क्वांटिटीवाईज त्यांचे स्थान 'चवीपुरते' असते. 'संपूर्ण' नसते, हे मी नवऱ्यापर्यंत पोहचवत राहिले होते. माझ्या आनंदाच्या लाटा त्याच्यावरही बरसत राहत होत्या. पुरुष-मित्रांमुळे पुरुषांच्या नजरेतून जग समजायला लागले होते. पुरुषांच्या नजरेतून 'बाई', 'नातेसंबंध', 'करिअर', 'राजकारण' कळायला लागले. जे नवरा कधी सांगू बघत होता, ते न कळणाऱ्या, न ऐकणाऱ्या मला; त्यामुळे नवराही कळू लागला होता. एकमेकांचे स्वातंत्र्य, अवकाश (स्पेस) अबाधित ठेवून मला माझ्या मैत्री सांभाळता येत होत्या. मला वाटते हे फार अवघड नाही.

आपल्या दैनंदिन जगण्यातल्या बऱ्याच गोष्टी आपल्या जोडीदाराबरोबर शेअर केल्या जातात. त्यापैकी खूपशा गोष्टी अगदी प्रॅक्टिकल, दैनंदिन स्वरूपाच्या असतात; पण बिनमहत्वाच्या नसतात. आपल्या रोजच्या जगण्यात अचानक आवडीची, सुंदर गोष्ट प्राप्त झाली, तरी तिचे महत्व किती नि कुठवर वाढवायचे ते विचारांती ठरवता येणे, हीच तर

श्रीमती. मनीषा सबनीस

संपर्क : +९१-९८८१२५३८८३

www.manthanskillsdeveloper.com

<https://www.facebook.com/Manthan-Skills-Developer-1166722530037305/>

परिपक्वता आहे. ती जमणे हेच शहाणपणाचे, बुद्धिमत्तेचे लक्षण आहे. तात्पुरती आवडीची गोष्ट अप्रुपाचे काही मोजके सुंदर अनुभव आयुष्यभराचे झाले, तर शेवटी रूटीनच होणार हे लक्षात ठेवायला हवे. समाजात, कुटुंबात आपण अनेक प्रकारच्या वेगवेगळ्या विचारांच्या माणसांच्या कळपात राहत असतो. त्या सगळ्यांची वैचारिक वाढ समान पद्धतीने होत नसते. त्यामुळे आपल्याला नव्याने उमजलेला विचार आपल्या जवळच्या माणसांना तेव्हाच आणि तसाच उमजेल असे नाही. त्यांना तो त्यांच्या गतीने समजेपर्यंत वेळ द्यायला हवा. त्यांना समजेल, पचेल अशा पद्धतीने, त्यांना कळेल अशा भाषेत आणि त्यांची मानसिक तयारी असेल अशा वेळी तुम्हाला तुमची मैत्री, नातेसंबंध समजावून सांगता यायला हवे. तुमचा धीर, तुमची भाषा, तुमचा प्रामाणिकपणा, नात्याची बांधिलकी, तुमची कृती, सगळे यासाठी फार महत्वाचे आहे. पुरुष मित्रांनीसुद्धा मैत्रीणीच्या नवऱ्याशी, कुटुंबीयांशी किमान एक संबंध राखणे अतिशय आवश्यक आहे. त्यामुळे नसते संशय आणि असुरक्षिततेच्या भावनांपासून अशी नाती सुरक्षित राहू शकतात. स्त्रियांनीसुद्धा स्वतःचा नवरा आणि मित्र यांची तुलना मनातल्या मनातसुद्धा करू नये, कारण तो फरक त्या व्यक्तींमधला नसून त्या नात्यांमधला असतो. नाती बदलली कि त्या व्यक्तींच्या प्रतिसादातही फरक पडतो; तसेच नवऱ्याजवळ मित्राच्या बायकोच्या कुटुंबियांच्या आणि मित्राजवळ नवऱ्याबद्दलच्या टीका, निंदा करणे कटाक्षाने टाळायला हवे. तुम्हाला दोन्ही नात्यांचा आदर करता आणि समोरच्यापर्यंत पोहचता आला पाहिजे. नवरा आणि मित्र हे एकमेकांच्या 'ऐवजी' येणाऱ्या व्यक्ती असता कामा नयेत. हा त्रिकोण एकमेकांना पूरक ठरवता आला पाहिजे. पुरुषांबरोबरच्या तुमच्या मैत्रीला अगदी उंचावर नेऊन, फार 'खास' वागणूक देऊन तुम्ही त्यात अंतराय निर्माण केलात, तर ना तुम्हाला ती मैत्री फार काळ काही देऊ शकते ना तुमचे वैवाहिक नाते पूर्वीसारखे दृढ राखू शकत.

तेव्हा मैत्रीणींनो, नवरा आणि मित्र दोघांना आपापल्या जागी ठेवून तुमचे आयुष्य आनंदी करता येते, तुम्हालाही येईल.

ऑल दी बेस्ट..!

('स्त्री-पुरुष मैत्री असावी का' असा प्रश्न विचारणंही आजच्या काळात चूक ठरेल; पण तरीही अशी मैत्री निभावताना अनेकदा सामाजिक, कौटुंबिक, भावनिक गुंत्यातून दोलायमान

श्रीमती. मनीषा सबनीस

संपर्क : +९१-९८८१२५३८८३

www.manthanskillsdeveloper.com

<https://www.facebook.com/Manthan-Skills-Developer-1166722530037305/>

अवस्था निर्माण होते. वास्तविक स्त्री-पुरुषांमधली निखळ, योग्यपणे निभावलेली मैत्री आपले कौटुंबिक नातेसंबंध अधिक समृद्ध करत असते, ही निखळ मैत्री खूप काही देऊन जाते. तुम्हाला काय वाटतं?)

श्रीमती. मनीषा सबनीस

संपर्क : +९१-९८८१२५३८८३

www.manthanskillsdeveloper.com

<https://www.facebook.com/Manthan-Skills-Developer-1166722530037305/>